

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Investidura com a Doctor "Honoris
Causa" per la Universitat de València a
Virginia Trimble

Discurs del Sr. Rector Francisco Tomás Vert

València, 26 febrer de 2010

VNIVERSITAT ID VALÈNCIA
EL RÈCTOR

Il·lustríssim senyor director general d'Universitats
Excel·lentíssim senyor vicerector de Postgrau
Excel·lentíssima senyora vicerectora de Relacions Institucionals
Il·lustríssima senyora secretària general
Doctora Virginia Trimble
Autoritats
Membres de la comunitat universitària
Senyores i senyors, amigues i amics

Siguen les meues primeres paraules de reconeixement i de felicitació a la nova doctora *honoris causa* de la Universitat de València, la professora Virginia Trimble. Aquesta investidura té per a nosaltres una doble significació. D'una banda, la Universitat de València vol reconèixer la seua personalitat científica i humana, expressada al llarg de tota una vida dedicada a l'estudi i a la generació de coneixements en un camp de la ciència tan apassionant com és l'astronomia i les ciències que li són connexes, on dia a dia es presenten nous fenòmens a estudiar i noves qüestions que demanen respostes. D'altra banda, hem volgut emfatitzar la seua posició com a dona que ha lluitat, i ha aconseguit, un lloc rellevant en un camp del coneixement ocupat, i en moltes instàncies defensat, només per homes.

No debades, la proposta de nomenar Virginia Trimble ha arribat al Rectorat des de dos àmbits tan diferents com són el Departament d'Astronomia i Astrofísica i l'Observatori Astronòmic –on cap situar el camp científic de la nova doctora– i la Unitat d'Igualtat, que treballa per la igualtat entre homes i dones al sí de la Universitat de València.

Aquells de vosaltres que teniu un coneixement de la seua dilatada vida científica sabeu que la doctora Trimble ha produït un gran nombre de descobriments i aportacions en camps diversos de l'astronomia, estrelles nanes blanques, restes de les explosions de supernoves, pulsars, fonts de raigs X, sistemes binaris, forats negres, i tants d'altres que han estat esmentats pel professor Vicent Martínez en la seua *laudatio* i també per la doctora Trimble en el seu parlament. Lluny de mi la gosadia d'endinsar-me en un camp que no és el meu. Si més no em permetria

recomanar-vos una lectura dels treballs de Virginia Trimble a propòsit de l'orientació de la piràmide de Keops i les estrelles del cel, dins d'un camp que podríem nomenar Astroarqueologia, que és apassionant, i que podria ser una excel·lent motivació per introduir-nos en el coneixement de l'Univers.

Al començament de la seua vida científica, Virginia Trimble hagué de superar la manca d'importància que es donava al treball investigador de les dones, i va obtindre resultats esplèndids cada volta que se li encomanaven investigacions que es pensava eren d'un interès marginal, i que ella transformava en resultats i guanys de referència universal, superant a més tendències "a la moda" com aquelles que assignaven a les dones estudis passats de moda, i reservaven per als homes els treballs més cridaners. Al respecte són de destacar els seus estudis sobre la nebulosa del cranc, que conduïren al descobriment del seu polsar central.

En el seu parlament, la doctora Trimble ha fet esment a aquestes qüestions, però també ha remarcat que les coses han anat canviant molt ràpidament des d'aleshores, i han desaparegut les restriccions que limitaven l'accés de les dones a les millors escoles de graduats, o a les ajudes de prestigi, o fins i tot a l'assignació de temps d'observació en els grans observatoris astronòmics. És ben cert que això ha estat possible per la tenacitat, la dedicació i l'excel·lència de dones com ara Virginia Trimble.

És estimulants, d'altra banda, escoltar a la nostra doctora quan destaca que en el procés del descobriment són necessaris majors i millors mitjans, però que és possible obrir noves finestres a l'univers també fent ús d'aquells instruments que poden estar a l'abast dels nostres centres de recerca.

Vaig tenir el plaer de conèixer personalment la doctora Trimble arran del seminari internacional sobre 'Desenvolupament Històric de la Cosmologia Moderna', que va dirigir en la UIMP l'any 2000 conjuntament amb el professor Vicent Martínez. Ja vaig poder apreciar aleshores les seues qualitats com a científica i com a persona. Unes qualitats que ha reflectit perfectament el professor Vicent Martínez en la seua detallada *laudatio*, i que nodreixen la vida d'una persona dedicada apassionadament a

l'Astronomia.

L'Astronomia és una ciència arrelada en la nostra Universitat, que sempre ha estat present: des dels temps de Jeroni Muñoz, qui en 1572 va descobrir la que després seria coneguda com la *supernova de Tycho* en la constel·lació de Cassiopea, fins al modern Observatori Astronòmic, que va desenvolupar Ignacio Tarazona i Blanch al començament del segle XX, i que al llarg de la centúria va instal·lar-se en la torre de l'actual edifici del Rectorat sota la direcció d'astrònoms com ara el professor Álvaro López. Un Observatori que en els darrers anys ha ampliat les seues instal·lacions en el municipi d'Aras de los Olmos, sota la direcció del professors Martínez i Fabregat.

Una de les idees bàsiques sobre les quals es va portar a terme el nou projecte va quedar resumida en l'acord que en la meua condició de vicerector d'Investigació vaig proposar al Claustre de la Universitat de València al novembre de l'any 2000 . Acord en el qual es deia: "Es realitzaran les actuacions adequades per a convertir l'Observatori de la Universitat de València en una institució moderna, on tinga cabuda la possibilitat de realitzar observacions en tot el rang de l'espectre electromagnètic, mitjançant convenis amb grans instal·lacions, que permeten l'accés dels nostres investigadors, sense oblidar les tasques de difusió i relació amb la societat que ha portat a terme fins a ara aquest ens". Fi de la cita.

Crec sincerament que aquests objectius s'han acomplert àmpliament.

Em permetreu que òbriga ara un parèntesi en el meu discurs. No volguera acabar l'acte de hui sense al·ludir a l'últim nomenament de doctor *honoris causa* d'aquesta universitat. Em referisc al nomenament el passat 29 de setembre pel Consell de Govern de Jon Sobrino per la seua contribució al desenvolupament d'un "espai de reflexió social des del principi ètic de la parcialitat a favor dels pobres, de l'esperança i de la pau, que dóna que pensar, capacita per a pensar i ensenya a pensar". Com saben vostés, a causa del seu delicat estat de salut, el teòleg jesuïta no ha pogut assistir a una solemne cerimònia, com la qual estem celebrat ara. Esperem que una ràpida recuperació li permeta creuar prompte l'Atlàntic i que la nostra Universitat pugui invertir-lo.

No obstant això, vull transmetre a la comunitat universitària el missatge del pare Sobrino, al que arran de la inauguració del centre de salut que la nostra universitat ha construït a San Salvador, vaig tindre ocasió de visitar el passat dia 8. Amb un cafè pel mig, en una conversa que vàrem mantindre en el seu estudi de la Universitat Centre Americana (UCA), Sobrino ens va transmetre de manera senzilla i profunda el seu missatge. Un missatge que bé podria haver servit com a lliçó magistral en la seua investidura com doctor *honoris causa*. Un missatge del qual em sent en l'obligació de donar testimoniatge a la comunitat universitària. "Cal comunicar –ens va dir– que la bondat és possible, perquè encara que sapiguem que només amb això no es construeix el món, sense la bondat i amb egoisme on va el món?". També ens va recordar al pare Ignacio Ellacuría (rector de la UCA) assassinat al costat d'altres cinc jesuïtes i de dues treballadores de la universitat. Un Ellacuría per al qual la tasca més difícil del nostre temps és "revertir la història, subvertir-la i llançar-la cap a una altra direcció", per a sanar "una civilització greument malalta" i "evitar així un desenllaç fatídic i fatal". Jon Sobrino ens va convidar a "treballar per una civilització de la pobresa, contrària i superadora de la riquesa, responsable de la malaltia de la civilització imperant". Del treball dels seus companys jesuïtes assassinats ens va dir que queda el seu testimoniatge, segons el qual "la bondat és possible" perquè "allò dolent esdevé quan es decideix que no hi ha espai per a la bondat".

No cal dir que les paraules de qui ja forma part del Claustre de professors de la nostra Universitat ens van causar una profunda impressió que jo vull ara transmetre'ls. Per això un parell de dies després, mentre contemplava el mateix cel net que varen observar els astrònoms maies segles arrere, vaig prendre la decisió de fer un parèntesi en el discurs dedicat a la doctora Trimble para deixar-los, per a deixar-vos, testimoniatge de les paraules de Jon Sobrino.

En aquest acte hem lliurat la distinció al mèrit investigador al professor Javier Garrido Arilla, que ha aconseguit per al seu currículum el reconeixement del sisè sexenni d'investigació, afegint-se d'aquesta manera als més de quaranta professors i professores de la nostra Universitat que també aconseguien els sisè sexennis. Tots, ells i elles, contribueixen a configurar l'excel·lència de la nostra antiga i moderna

Universitat. Enhorabona i moltes felicitats també, professor Garrido.

Abans de finalitzar volguera recordar-vos les afirmacions amb les que Virginia Trimble ha finalitzat el seu parlament, quan diu que, i cite: “La raó real per la qual la Ciència ha de ser una part important de l’educació és que la ciutadania intel·ligent no serà possible si no entenem el lloc de la Ciència en la vida quotidiana”. Però més endavant diu que també tothom ha de tindre coneixements sobre economia, altres cultures, història i filosofia, així com d’altres disciplines. Reivindica així per a tots una cultura humanística sense la qual no podem tindre un coneixement del món que ens envolta, de les coses que cal canviar per a millor, i acceptar les que no poden canviar-se.

Aquestes afirmacions tenen sentit en aquest moment en el que sembla primar l’utilitarisme del coneixement, sota el parany de la “transferència de coneixements” o “el canvi del model productiu”. És ben cert que a eixes finalitats hem d’aplicar-nos pel bé de la nostra societat, però mai amb exclusivitat i menys encara marginant el conreu del coneixement per ell mateix.

La doctora Trimble és l’última persona a qui investiré com a doctora *honoris causa* de la Universitat de València. La setmana vinent es produiran les eleccions de les que eixirà la persona que haurà de succeir-me en el càrrec, i finalitzarà així el meu manament. Considere un excel·lent auguri que el meu període al Rectorat finalitze a la vegada que l’any Darwin, i l’any internacional de l’Astronomia, i que ho faça de la mà d’una gran persona, d’una gran científica que ens honora en ingressar en el nostre Claustre de doctors.

Des d’ací tornaré al Jeroni Muñoz, que ha esdevingut el magnífic edifici de recerca del Campus de Burjassot, on espere retrobar-me amb els meus col·legues de ciències i amb els estudiants de ciències, que al cap i a la fi son la raó del nostre deure com a professors. Marxaré doncs a un lloc de la Universitat de València diferent, però tan important o més que aquest.

De tant en tant, però, pujaré a Aras, a l’Observatori, a gaudir d’un cel

VNIVERSITAT ID VALÈNCIA
EL RÈCTOR

esplendorós i net, recordant altres temps, altres llocs, i altres persones que com Virginia Trimble s'enamoraren com no pot ser d'altra manera de l'Univers, i a l'estudi del qual dedicaren la seua vida.

Enhorabona doctora Trimble,

Felicitats doctor Garrido

Gràcies i fins sempre, amigues i amics.